

FÉNYMAGOT ESZNEK A PAPAGÁJOK

DUDÁS KÁROLY

Ébredése óta szinte egyfolytában a tegnap délutáni temetésre gondol. Pontosabban fogalmazva: nem is ébredés volt ez, inkább valami zavaros, hirtelen fölriadás, mint amikor az emberrel váratlan rándulással elindul a felvonó, s a rándulást puha suhanásra váltva viszi a tetőlakás felé, amelynek közeledtére egyedül a feje fölött felvillanó s nyomban kihunyó számokból s a gyomrában fokozatosan erősödő nyomásból következtethet; városban járva gyakorta voltak hasonló észlelései. Még öt óra sem volt, az előszoba falán a faragott madárház lakója legalábbis semmi ilyesmit nem jelzett harsány és megbízható kakukkolással, évek múltak el anélkül, hogy magától egyszer is ilyen korán fölébredt volna, nyolc vagy tíz másodpercig nem kapott levegőt, a torkához nyúlt a sötétben, a mellére tapasztotta a tenyerét, erőlködve nyelni próbált, most fordult elő vele harmadszor ilyesmi. Negyvenhez közeledve ez szinte természetes, mondta az orvos, azt kéne természetellenesnek tekintenünk, ha nem következett volna be, hirtelen abbahagyott mindenféle sportolást, mozgástere a minimálisra csökkent, nem kell túlságosan aggódnia miatta, magától el fog majd múlni, reménykedjünk legalábbis, a vizontlátásra. Az ablakon a sűrű függönyök, akár ott, a halottas szobában, a virradat gyér fényei elé teszülnek, a tekintetnek sehol semmi kapaszkodó, átlátszó, légmentes műanyag fóliába burkolva a halottak, szorosan egymás mellett a két fehér koporsó, reszkető gyertyafényben a férfi vértelen, földszürke arca, s az asszonyén a torzító széles vágás a homlokától egészen az álla hegyéig, a műanyag koszorúk orrba-szájba befurakodó friss aranyfestékillata.

Mint amikor a felvonó tompa kis ütődéssel megérkezik: a légszomj hirtelen megszűnt, sikerült kiadósakat nyelni, s ettől gyom-

rából egyszerre, mint harmadik kakasszóra a hazajáró lélek, távozott a nyomás, csak a szájában maradt meg tartósan valami lepedékes fanyar íz. Szeme fokozatosan megszokja a sötétséget, s ahol előbb a műanyag lepelbe göngyöltett halottak feküldtek, kibontakoznak az íróasztal, a könyvszekrény, a televíziókészülék körvonalai. Nem kel még föl, egy ideig így marad hanyatt fekve, megkönnyebbülten mélyeket lélegzik, majd csak elmúlik a reggel, a nap legkellemetlenebb szaka, aztán már sokkal de sokkal könnyebb lesz minden, másképpen látja a dolgokat, egyértelműbben és reményteljesebben, a szemét meresztgeti, nehogy újból a feketeségbe vesszenek a bútorai, nehogy feszüljön megint az aranyrojtos függöny, ágaskodjanak a talpas gyertyatartók, s egyszerre meghallja a felesége szabályos szuszogását. A meglepetés parányi rándulásával billenti oldalra a fejét, áll a rét közepén, alig látszik még ki a fűből, s mintha a földből nőttek volna ki, ott nyerítenek körülötte a napszűgű csikók, szakasztott egyformára csutakolva, ágaskodnak és nyerítenek, aztán ahogyan megjelentek, éppoly váratlanul továbbrobognak, tisztuló tekintetével próbálja kitapogatni a takaró szép hátú halmát, az asszony párnába sülyedt arcát, a nedvesen borzolódó hajtincseket, s amikor bizonyos idő elteltével mindez sikerül neki, alig észrevehetően bólint, s megnyugodva fordul újra teljes figyelmével a feltételezett mennyezet felé. Eszébe jut a tizenkettőkor kezdődő tűzoltóparádé, még rendelkezésére áll az egész dél-előtt, hogy becsületesen fölkészüljön, rendelkezésére állhat-e az embernek egyáltalán az idő?; a nagytükrök előtt utolsó alkalommal ölti majd magára gondosan kivasalt, kikéfélt, használatra előkészített egyenruháját, oldalára akasztja a szekrényaljból előkerült fekete nyelű tiszti baltát, még egyszer fejére teszi a csákót, melyet a felesége fényesített ki hét közben szidollal, aztán méltóságteljes léptekkel elindul a falu központja felé, az öreg tűzoltó-laktanya irányába. Az omladékos falak között folsorakozik majd a legénység, hogy a parancsnokot *feszés tartással, éles fővetéssel, a jobb kéznek a csákó ellenzőjéhez való gyors fel- és leemeléssel, a bal-kéznek pedig a balta nyelének a combhoz szorításával* utoljára üdvözölje. Fölöttük, mint elhagyatott tengerpart kavicsai közé kivetett halgerinc, őrt áll a bedeszakázatlan megfigyelőtorony, amelyet már hetekkel előbb elkezdtek bontani. Elképzelhető, hogy addigra hideg őszi eső esik, lecsorog a fényességes szép sisak taraja mentén, közben persze be is ködösíti szidolos ragyogását a köpönyege galérja mögött a nyakába szivárog, végiggurul a hátgerincén, de áll

ott majd feszes vigyázzállásban, az *Önkéntes Tűzoltó Testület a falu büszkesége, a tűzoltóparancsnok a falusi ember példaképe*, azonkívül szinte biztosra vehető, hogy a községi tűzfelügyelő is jelen lesz az ünnepélyen. Magát a parádét, a nagygyakorlatot a laktanya siralmas állapota miatt a lóversenypályán bonyolítják le, de az ünnepi beszédek hagyománytiszteletből ott hangzanak el a bontás alatt levő falmaradványok között, még ha szégyenkezni kell is emiatt a rangos vendégek előtt, s a legénység végleges szélnekeresztését megelőzően itt tartja majd meg ő is utolsó előadását *A tűz tulajdonságai, a fecskendő szívóképessége, a tűzoltóság és az árvédelem* címmel. Hozzá közel állók a témák, úgy is mondhatni, a vesszőparipái, évek óta behatóan foglalkozik velük, de a jegyzetet, a szakkönyveket ennek ellenére legalább még egyszer tüzetesen át kell tanulmányoznia, nehogy bármiféle hiba csússzon az előadásba, nehogy valamelyik megállapítása szakmai félreértésre adjon okot. *A tűz kellékei az éghető anyag, a melegség és a levegő. Ahol ez a három kellék megvan, ott keletkezhet tűz. Természetesen ezen három kellék meglevő mennyisége erősen befolyásolja a tűz keletkezését, és bármelyiknek az elvonása megszünteti a tüzet. Ezen alapszik a tűzoltásunk, és erre törekszünk tűzoltásunk alkalmával. Levegő, illetőleg a levegő alkotórésze, az oxigén nélkül nincs égés. Elméletileg tehát a tűzoltás igen egyszerűen megoldható, azonban gyakorlatilag már nehezebben vihető keresztül. Igen könnyen megoldható lenne, ha a levegőt mint a tűznek éltető elemét bírnánk és tudnánk egyszerűen és tökéletesen elzárni az égő tárgytól. Azonban éppen ez a legnehezebb teendőnk. A modern tűzoltás állandóan keres olyan kémiai anyagokat és vegyületeket, amelyek képesek a levegőt teljesen elzárni és annak érintkezését az égő tárggyal lehetetlenné tenni. Tűzoltásunk alkalmával tehát teljesen és tökéletesen kell a levegőt elvonnunk az égő tárgytól, csak akkor érhetünk el eredményt.*

Idegesen simít végig a homlokán, enyhén nyirkos marad a tenyere, mintha minden előlopakodó gondolatot el akarna hessegetni magától, feküdni nyugodtan, gondolatok nélkül, ez most a legajánlatosabb testhelyzet, de megmagyarázhatatlan módon egyszerre hideglelősen ideges lesz, kibírhatatlanul hasogatni kezd a feje. A halálhír a Nagyvendéglőben érte: éjfél körül ott mulatott a legénység néhány közel álló tagjával, éppen felemelte a mutatóujját, valami jó dacos nótát akart rendelni a zenészeknél, a szaxofonos beidegződött mozdulatokkal már cserélte is fel a hangszert klarinét-

ra, ismerte nagyon jól, efféle nótát egy egy istenért sem hagyott volna szaxofonon játszani, s hogy még a szerszám összeszerelése közben se unatkozzon a vendég, aki azonfelül, hogy jól kereső hivatalnok és tűzoltóparancsnok, félig-meddig barát is, ivócimbora is, elkezdte mondani. Úgy szedték le őket a fáról, a Százegyes állítólag valami piros Škodát előzött, de az is meglehet, hogy egész kocsisort, nem tudni pontosan, kérlek szépen, erős köd volt, nyirkos az aszfalt, a széle kimarva, tudod, kérlek szépen, milyenek az utaink, ráfuthattak valamire, s már repültek is lefelé. Az asszony mindjárt a helyszínen meghalt, a férfi a kórházban, állítólag még magához tért, mi van a feleségemmel, minden rendben, egészen jól van, nyugodjon meg, magának most nem szabad beszélnie, tudod, hogy szokták ezt, kérlek szépen. A kisfiú a gerincét sértette meg, de már állítólag túl van az életveszélyen, a kislánynak csudállatosképp semmi baja, egy ideig még mindkettőjüket bent tartják a kórházban. A főorvos áldott lelkű ember, azt mondja nekik, hogy a szüleik a fertőző osztályon fekszenek, egyelőre nem szabad látogatni őket, értelmes, nagy gyerekek már, egyből megértették, a kisfiú hatodik osztályba jár, a kislány elsőbe; a halottakat állítólag két vagy három nap múlva hozzák csak haza, elhúzódik, kérlek szépen az ilyesmi, nem is tudni pontosan, mikor lesz a temetés. Most persze elrontottam a hangulatodat, hogy erre előbb nem gondoltam, hiszen majdnemhogy a barátod volt, halaszthattam volna későbbre is az újságot, de ez az én fecsegő szájam, hogy a görcs állna bele, akkor most ugye hiába szereltem össze a klarinétot.

A fejével kéne csinálni valamit, már egy jó éve, vagy több is, hogy szinte megállás nélkül hasogat, hiába a sok Bayer-aszpirin, a kámforos oldat, a vietnami zsír, kárba vesznek orvosbarátja saját készítésű cseppjei és tanácsai, valami régi nagy tűznél túlságosan kimelegedhetett, s amikor óvatlanul lekapta a sisakot, hogy gyorsabban megszáritkozzon, akkor fázhattak át a fejcsonthajai. Most, hogy feloszlik a testület, végre istenigazából kipihenheti magát, még az is megeshet, hogy néhány hétre bevonul valami szanatóriumba, törölközőturbános fejjel sétálgat a rendezett park csikorgó kavicsösvényein, s tán arra is lesz módja és érkezése, hogy a nyarat valamelyik olcsó tengerparti szállodában töltsse. Olcsó tengerparti szálloda, olyan a szemed, mint ott a sziklák között a tenger, furcsa a kiejtésed, külföldi vagy?, ebben az országban élek, csak nekem nem ez az anyanyelvem, hát az meg hogyan lehetséges?, akkor te mégis csak külföldi vagy, a tengerpartra minössze

háromszor jutott el életében, még valamikor középiskolás korában, mert később minden szabad idejét magának követelte a testület, fürdőzés és bolondozás közben majd, ki tudja hányadszor már, szoba hozzák a feleségével, okosan tették-e, amikor annak idején úgy határoztak, ne legyeny gyerekek, beléjük szakad a bolondozás, ülnek egymással szembe fordulva a tűző napon, milyenek lennének a gyerek kilátásai, idegen nyelveket kellene tanulnia, nekünk rettenetes a nyelvérzékünk, ezt az egyet biztosan tőlük örökölné, anélkül pedig nehezen boldogulna. Most majd, ha délutánoként mindketten hazajönnek a hivatalból, s neki nem kell többé minduntalan egyenruhába bújva gyakorlatokra szaladgálnia, valóságos vagy álrasztások nyomán tüzesetekhez kivonulnia, sokkal több időt töltenek majd együtt, s ez a téma bizonyára egyre gyakrabban kerül véget nem érő beszélgetéseik középpontjába, meg persze az is, hogy a két évtized, amelyet a testületre pazarolt, annak felosztásával egy csapásra értelmét veszti, üressé és hiábavalóvá válik, mint a híd, amely alatt kiszáradt a folyó, az önök testülete felett bizony eljárt az idő, mi a tűzoltás korszerűbb, szervezettebb, egyszersmind hatékonyabb formáit pártfogoljuk.

Nyolcéves volt, amikor leégett a nagyapja tanyája, s ha erősen lehunyja a szemét, a kifeszített fekete vászonon még most is ott lobognak a lángok. A parázsló szürkületben komikus gyorsasággal ide-oda futkározó emberek, ahogy vödörökben, levert zománcú fazekakban hordják a vizet a kútról, lötytyintik az égő ajtófélfákra, ablakokra, lángoló tetőre, sistereg, gőzöl, pattog minden, még tán a vízbe is belekapnak a lángok. Sorba áll ő is a fakávas, nyirkorgó csigájú kútnál, a kutyától elől fölkapott cseréptányéért szorongatja, várakozik türelmesen, lötytyinti kevéske vizét a lángok közé, szemét marja a füst, amelynek olyan szaga van, mint a kéményüknek koromégetéskor, a haja, a szemöldöke megerzselődik, elmész innen, rád is vigyázzunk, még csak az hiányzik, hogy beleégyél. Már nincs sehoh a tanya, csak a lángok. Nagyapja megtorpan az udvar közepén, félúton a kút meg a lángkazlak között, maga elé ejti a bádoggánttal megerősített teli vödört, bocskorára loccsan a víz, hagyjátok emberek, ez ellen nekünk már nincsen ol-tótszerünk, a tanyának pusztulnia kell, kár hadakoznunk. S már csak a lángok: az udvaron, a fészkerben, a tanya helyén, a szárkúpokon, mindenfelé.

Erős szívdobogása van, a szobában nagy fényesség, és a villany, megszunnyadhatott egy pillanatra. A felesége már kosztümben,

csizmában, útra készen, indul a hivatalba, maradj csak fekve, rád fér a pihenés, nyugtalan álmod volt, fölösleges kikísérned, hideg szél fúj, még megfáznál, majd a parádé után találkozunk. Szemét szűrja a fény, egyedül így reggel felé normális az áramerősség, napközben és este alig pislákolnak a százwattos égők, a tévékészülék ekránján legtöbbször meg sem jelenik a kép, leég a hűtőszekrény motorja, a bojlerban langyos marad a víz, elavultak, rosszak a vezetékek, túlságosan messze van a trafó, ez itt az örökös áramkorlátozások utcája, el kellene oltani a villanyt, nem éri el a kapcsolót, a szobában erősen lehűlt a levegő, inkább fekve marad még egy ideig, elfordulva a fénytől, arcát a párnába temetve.

A fél falu ott volt, csak kevesen értek be a szűk udvarba, a kívül rekedtek az utca két oldalán tolongtak, sokaknak már csak a kocsiúton jutott hely, lábujjhegyre álltak, egymás válla felett próbáltak belesni az udvarba, nehogy bármi is elkerülje a figyelmüket, alig tudott tőlük a ház közelébe férkőzni a két halálkocsi. A fehérre meszelt falakon a tartósított művirág koszorúk, a felszalagozott szegfűcsokrok, az akácfa törzsén ottfelejtett rozoga kosárlabdapalánk, a kerítés tövében gerezdes gumilabda, a fészker irányából a bezárt kutya rekedt vonítása. A koszorúfesték-szagú szobában szorosan egymás mellett a két fehér koporsó, átlátszó, légmentes műanyag fóliába burkolva a halottak, a fekete ruhás, valószínűleg sápadt hozzátartozók zokogása, gyertyafényben a férfi vértelen arca, s az asszonyén a torzító vágás, a homlokától egészen az álla hegyéig. Ahogy állt ott fölöttük esetlenül, várta, hogy meglepjék az emlékképek, kimerevített felvételek közös gyakorlatokról, gyorsfénykép egy kirándulásról, születésnapról, esküvőről, keresztelőről, bármiről, de csak a beüvegezett arcokat látta, az aranyrojtos fekete függönyöket, a koszorúkat a pingált falon, s behallatszott a kutya bántón közeli szűkülése. Lám, hogy összejöttek a régi és mostani tisztársak, a nyugalmi állomány és az aktív legénység, érdekes, ők sem öltöttek egyenruhát, ott várakoznak a lobogók alatt, felkészülve a két kilométeres nagy útra, arcukon nyoma sincs a türelmetlenségnek, van, amelyikük távoli városból utazott ide, egy közülük még külföldről is időben megérkezett, várakoznak sötét öltönyükben, enyhén szürkülő fejjel, ez az a kor, amikor a férfiak halántékán kész nyereség az ezüst hajsza, hetedik társukat kísérik ki immár ebből a negyvenen inneni korosztályból, öngyilkosság, üzemi baleset, autószerencsétlenség, szívbaj, negyvenhez közeledve ez szinte természetes, azt kéne természetellenesnek

tekintenünk, ha nem következett volna be, heten a huszonötből, a legújabb UNESCO-adatok szerint világszerte biztatón megnövekedett az emberek átlagéletkora. A pap hozzáfekedett a szertartáshoz, fiatal ember, megilletődve, csendesen beszélt, ahogy a halottakra nézett, elbizonytalanodott, *menj be tehát koporsódba gyarló test hajlékodbá higgyed hogy ottan nem maradsz bizonyára feltámadsz, a kántor hömpölygő búcsúénekének soha nem akart vége szakadni, óh mily borzasztó itt minden a nap is hiába kel a nagy bánatnak éjjelét óh nem oszlathatja el gyászol itten gyászol minden a bús könnyek ömlenek ily siralmas nagy bánatot eltitkolni nem lehet hogy milyen rettentő a csapás azt ki nem mondhatja szó kivált a két kis árvának ez nem lesz pótolható hisz atyjuk sincs s anyjukat sem lelik már e világon olyan árvák ezután már mint a madár az ágon, de bármily nagy a fájdalom s el nem lehet titkolni azért isten akaratán mégis meg kell nyugodni, a pap szentelőjének tétova lendülései, a koporsóleszegezés bántó zajai, minden kalapácsütéssel erősödő zokogások, a halottakat kivitték a felkoszorúzott, megkopott mázú fekete kocsikra, a gyeplőszár suhagása, nyikorogva fordultak a nagy küllős kerekek.*

Most már végső ideje fölkelni, úristen, kilenc óra, fél tizenkettőre be kell érnie a tűzoltó-laktanyára, alig több mint két órája maradt, hogy megmosakodjon, borotválkozzon, reggelizzen, egyszer legalább még átnézze a jegyzeteit, a szakkönyvekre ezúttal már nem futja az idejéből, úristen, hogy szúr a fény, megint ez az átkozott szívdobogás, mintha nagy küllőjű nehéz kerekek fordulnának a mellkasában, *én haltam meg ámde nem te győztél halálbanem én*, milyen hideg van itt a szobában, mi lesz még majd a télen, hány fok hideget bírhat ki az ember. Pofozza a lapos párnákat, hajtogatja a paplanokat, nagy csattanással csukja össze a széles francia ágyat, az egyik ismerőse papagájokat tenyészít, azokból akar megélni, házat építék az árukból, egyszer még autót is vesznek, jelenleg hatvan párat tart a garázsban, fénymagot szórok eléjük, az a kedvenc eledelük, tudod-e, mi az a fénymag?, aranyfényt hintő parányi szemek, csak nagy ritkán jutok hozzá, bekeverem a köles közé, elvakítja a papagájaimat, úgy kapkodják, hogy néha már magam is elhiszem, fénymaggá változott a köles, mit csinálsz majd velük télen, hogyha az ivóvizük befagy a garázsban?, te csak ne aggódj miattuk, minden rájuk vonatkozó szakirodalmat töviről hegyire áttanulmányoztam, tudok bánni velük, a papagáj mínusz húsz fokot is játszva kibír, ha már nagyon fázik,

Maurits Ferenc szövegrajza

öklömnyi lyukat váj a falba, ott húzza meg magát, amíg csak nem enyhül az idő, kemény a csőre, még a téglafalba is játszva beás, hány fokot bír ki mínuszban az ember, hova ássa be magát?, puha a körme, még a vert falba is beletörik, olyan lesz majd a garázsod, mint nagyapám leégett tanyája közelében az agyagos partoldal: csak úgy feketéllett a sok mély torkú partifecske-lyuktól; beszélni tanítom a papagájaimat, így a háromszoros árat is megkapom értük, ahány nyelv, annnyival többet érnek, néhány mondat magyarul, néhány mondat szerbül, németül, gyerekjáték, tudok én velük bálni, pár hónap múlva több nyelven társalognak a vevőkkel, belerekednek a nagy igyekezetbe, hallanád azt a hangzavart, rikácsolni már el is felejtene. A csap üresen szörcsög, füttyülve tódul bele a levegő, már megint nincs víz, errefelé a központ egyszerűen lekapcsolja az utcákat, néha napokig nincs víz, pedig fizeti mindenki rendesen a vízadót, a helyi járulékot, most majd be kell gyújtania, jó, hogy annak idején nem dobták ki a tűzhelyet, melegít egy nagyfazék vizet, így kapcsolják ki napokra a villanyáramot is, ez itt mellékgáz lehet, városban kéne élni, abban, ahova bejár a hivatalba, vagy még nagyobbban, ott talán jobban becsülik a fogyasztót, vagy még ennyire sem?, mindenesetre meg kellene próbálni, ott viszont biztosan valami betonkalitkát kapna a tizedik emeleten, neki pedig, mióta az eszét tudja, tériszonya van, ha csak tehette, a tűzoltólétrát mindig átengedte másoknak, elsősorban talán azért is lett parancsnok: ördögmalomként kezdett vele forogni a világ, ha fellépett a tűzoltólétrára. Az áramerősség még mindig egészen normális, úgy látszik, ez valami különleges világnap, a százwattos égő tejszín fényt csurgat végig a fürdőszobatükörön New Gillette foamy mentol pjena za brijanje, Soled pink deo spray, Blendax fresh international s fluorom, Hättric extra dry, arcán valószínűtlenül mélyek a ráncok, idegen férfiarc, különösen a szeme sarkában s a homlokán, szeme alatt szépen puffadó, rendes könnyzacskó, hetedik társukat kísérték ki ebből a negyvenen inneni korosztályból; a halálkocsik csak a temetőkapuig mentek, ott négyen-négyen markolták meg a koporsók sarkát, négyen-négyen a legközelebbi munkatársak, tisztársak közül, ha jobban meggondoljuk, nem is olyan könnyű egy ember. *S egész marad majd nélkülem ez a széles világ válásomat nem érzi csak e síró család egy embernek halála olyan kicsi eset hogy nem is veszik észre a boldog emberek pedig egy egész világ dúlt össze e napon holtig tart ez a bánat kedves családomon a nap fénye sötétebb s hidegebb lesz a nyár*

idegen a ház mert nincs a gondos atya már, ott a helyszínen aggregátor bufogott, innen nyerték az áramot a mikrofon és a hangszórók, a falusi temetés legújabb és legfontosabb kellékei, előbbre lépett a kijelölt temetőszónok, dragi družje bio si častan čovek uvek koristan za našu zajednicu marljiv i primeran stručnjak našeg Ooura savestan član naše samoupravne radničke kontrole szóki-mondó voltál barátunk a munkástanács ülésein mindig következetes magaddal és másokkal szemben részt vállaltál a munkaközösség szabályzatainak meghozatalában tmaszod csak szép emlékekkel búcsúzhat tőled nyugodj békében. Nem messze az új kápolna, a temető díszje, mint valami modern szobor: réztetővel, mintás téglával, színes üveglakokkal, a fekete márványlapokba mélyen belelévésre az adományozók ránc nélküli arcvonásai, átmásolva a régi esküvői képről, távolabb fakeresztek, kőkeresztek IT NJUKSZIK LÁPSZKI ISTVÁN É SÍRKÖVET EMELTETIK KÉT LÁNJA KÉT VEJE ÉS TESTVÉRJE ÁNDRÁŠ, A VARGA CSALÁD SIRBOLTJA, OVDJE POČIVA VIKTORIJA IRGE, A KIRCHERMEIER CSALÁD SIRBOLTJA, IT NJUKSZIK MIHÁLY MOLNÁR SZÜL. 1905 + 1968. EM EMLÉTI FELESÉGÉ ÉS GJERÉKEJI, kőkereszt, állj itt, feleselj a mulandósággal, neki itt alig van halottja, nagyapja valahol a Soča partján pihen, apját Bolmánánál lőtték le a németek. Hatéves korában még itt laktak a temető mögött, a kertvége nézett a temetőre, anyjával állandóan a vaksi kis ablak előtt ácsorogtak, kinyitni nem merték, pedig már hetek óta nem hallatszott lövöldözés, a megprepedt üvegen keresztül lesték a dűlőutat, mintha bizonyosak lettek volna benne, hogy az apja egyedül abból az irányból érkezhetsz, könyökükkel nem győzték törölgetni lehetetük nedves foltjait, azon a hajnalon is ott toporogtak az ablak közelében, amikor az utcán a rettentő csendességben egyszer csak fölhangzott a katonacsizmák, a lópaták szabályos dobogása, a megvasalt kocsikerék gördülése, a kiskapukat, az ablakokat ököllel verték, fölriadt emberek ijedt hangú kiáltozása, parancsszavak, moccanástalan vártak, még reszketni is elfelejtettek, a zajok szertefoszlottak, aztán a temető felé vezető dűlőúton álltak össze újra, a kukoricaföld irányából vezényszavak, sortűz, emberek dűltek, a kúpokban forgácsolódott a kukoricaszár. S mi lesz tiéd azokból miért szíved eped földi vagyonod még a síríg sem megy veled s ha még hozzá élted is olyan bizonytalan egy-két napért vétkezni jaj de haszontalan. Évekig lehetett

november elején friss krizantémokat látni az élesre vágott kutúk között, mintha korai hó esett volna, úgy világított a zsiros fekete föld. Húzni kezdte a cigánybanda, diszkréten, pianóban, tudta már a módját, most van a nap lemenőben, kimegyek a temetőbe, jaj de szépen muzsikálnak a temetőkapuban, a halott kedvenc nótáit húzta, persze csak a lassúakat, az alkalomhoz illőket, úgy dukálna, hogy a tűzoltó-zenekar legyen kint a végtisztetség-adásnál, de fölbomlott jó tíz éve, szétszéledtek a fúvósok, akár az Önkéntes Tűzoltó Testület színjátszó együttese, milyen bálakat, színdarabokat rendeztek itt valamikor, most majd föloszlik a testület is, ami igaz, igaz: az utóbbi években alig volt tüzeset a faluban; ugyanazok a zenészek húzták, akiknél a Nagyvendéglőben mulatott, a zömök szaxofonos ott állt közvetlenül mellette, finoman oldalba bökte a könyökével, neked majd klarinéton fújom, kérlek szépen, ha tégedet kísérünk így ki, Maros vize folyik csendesen. Homály telepedett a keresztek ágaira, feketébb lett az embertömeg, arra följebb, a kukoricaföldek mezsgyéjénél a megdőlt kőkeresztek már csak sejlettek, oda évtizedek óta nem temetnek, a kutúk köze feketéllett, sehol sem lehetett látni szétszórt krizantémot. Amikor az egyik Tisza menti kisvárosban az ékszerész fülébe jutott, így hallotta mesélni a hivatalban, hogy bezárják a régi temetőt, nem temetnek többé oda, minden sürgős rendelést félretéve sietett a kommunális vállalat irodájába, igaz-e a hír, hogy a régi temetőben megszűnik a félfogadás?, igaz bizony, az elvtárs jól van értesülve, szombaton temetünk oda utoljára, de kérem, nekem az apám, az édesanyám, a feleségem, ugyan már, mintha az nem lenne mindegy, hazament, reggelre ott találták kiborotválva, ünnepelőbe öltözve a padlásfeljáróban, a létra fokára akasztotta föl magát, még a csokornyakkendője sem csúszott félre. *Érdemes előljárásság képviselő testület kikkel együtt fáradoztam Isten már ti veletek tartsatok meg emléktekben szomszéd jó barátimmal Isten áldjon minden rokon s végtisztelet adókkal.* A cigánybanda lépésben elvonult, a tisztársak vitték a nyélre csavart lobogókat, oszlófélben volt a sokaság, az emberek feje fölötti homályban a hangszórók ezüstös oszlopvégei világítottak.

Ököllet megverik az ablakot, az utcán dobogó lépések, összerezzen, értetlenül bámul a kivilágított tükörbe, hallgatózik, lassan nyugszik csak meg, biztosan valami csintalankodó gyerek, más-kor is megtörtént már ilyesmi, úristen, csorog róla a veríték, tengerét a halántékára tapasztja, nem furcsa: a fejfájása teljesen el-

múlt. Előkeresi a gyufát, tüzet gyújt, a sporheltnban, milyen jó, hogy a felesége mindenre gondol, a gyújtóst, a fát bekészítette, víz is van a nagyfazékban, ennyi vízben pontosan meg lehet mosakodni, amíg melegszik, bekap néhány falatot, csak éppen hogy ne legyen üres a gyomra, a páradé után úgyis lesz valami búcsúbankett, kieszem őket a vagyonukból, most már nem a magamét eszem, darab sajt, szelet kenyér, néhány karika házikolbász, borotválkoznia is kell, sörtés vagy, mint a vaddisznó háta, szokta mondani a felesége, sohasem kérdezte még meg tőle, simított-e egyszer is végig vaddisznóháton, mindig sietett, sohasem volt rá érkezése, Gillette foamy mentol pjena za brijanje, Hätric extra dry, a tűz helyen suhog a víz, mosakodhat, Soled pink deo spray, Blendax fresh international s fluorom, a vízcsap még mindig üresen szörtyög. *A gyakorlati szívómagasság felső határa, amit egy tökéletesen épített fecskendőről elvárunk, 8,00 méter. (A terep tengerszint feletti 150 m magasság és 15 C° víz hőmérséklet mellett.) Ez azonban nem jelenti azt, hogy a fecskendő üzeme alatt tényleg képes lesz 8,00 m mélyről vizet szállítani, mert a szívóképességre több tényező befolyással vannak. A valóságos szívóképességet a következő dolgok befolyásolják: 1. A levegő nyomása a fecskendő felállítás helyén. 2. A folyadék hőfoka. 3. A folyadék fajsúlya. 4. A vízszlop áramlása, gyorsulása a tömlőben. 5. A szívótömlőben előálló surlódás. 6. Görbületeknél, kanyarulatoknál való ellenállás. 7. Szűkülés vagy bővülés a tömlő keresztmetszetében. 8. Szűrőkosárnál fellépő ellenállás. 9. Szelep ellenállása. 10. A szívóvezetékekben levő tömítetlenségek, úgyszintén a szivattyúban fennálló rossz tömítések és esetleges légszákok. Magától értetődik, hogy ha szivattyúba levegő hatol be, akkor a szívóképesség is csökken, olyan mértékben, amilyen mértékű a tömítetlenség. A szívóképesség változásánál nem kell mindjárt arra gondolni, hogy a fecskendő nem jól működik. Ez menni fog, mint a karikacspás, itt semmiféleképpen nem csúszhat be hiba, könyvet is akart erről a problémákról írni, illetve írt is, a kézirat évekig állt a kiadónál, a szerkesztők nem tudtak vele mit kezdeni, minek tekintsük elsősorban, szakkönyvnek, tankönyvnek, népszerű stílusban írt tudományos műnek?, nincsenek szakembereink, akik a könyvben szereplő adatokat ellenőrizhetnék, megbízható módon összevetnék a valósággal, mi kérem, nem vállalhatjuk a kockázatot, három év után visszadták, most majd részleteket idézhet belőle a parádén, ennyi hasznát legalább lássa. Kényelvű előadást tart, hogy a szakkifejezé-*

seket mindenki értse, jó, hogy a felesége élet vasalt a nadrágjának, így kevésbé látszanak a flekkék a sötétkék posztón, fehér ing, sötétkék nyakkendő, föl kéne tenni a kitüntetéseit is, hova rakhatta el őket a felesége. A hivatalban sohasem visel nyakkendőt, öltönyt is csak a legritkábban, valahogy idegenkedik tőle, a munkatársai sokáig ki is nézték maguk közül, ez az új keletű bürokrataréteg még inkább tartja magát az írott és íratlan szabályokhoz, mint előző korokban elődei tették, főleg itt faluhelyen, valahogy azért csak megszokták kigombolt ingű, pulóveres jelenlétét, nézd csak, a szvetteres tűzoltóparancsnok, amióta pedig a munkástanács elnöke lett, a többség már utánozza is öltözködésmódjában, így tökéletes a dialektika. Mióta egyébként a munkástanács elnöke, alaptevékenységével alig tud foglalkozni, de ez valahogy nem is nyugtalanítja különösképpen, egyre több időt tölt az ülésteremben, megnyitja az értekezleteket, lehetőleg röviden beszél, s ez így a természetes, hiszen a megvitatásra kerülő témákkal kapcsolatban nemigen van mondanivalója, nyalábszám kézbesítik neki a nagyborítékokba rejtett vaskos anyagokat, a szomszéd falu nemrég üzembe helyezett cukorgyárának statútuma, az alapbank belső szervezeti felépítésének utólagos véleményezése, a tagság többsége hosszan és kimerítően elemzi a kérdést, két körmondat közé tűzve, hogy ugyan számára nem egészen világos dolgokról fejt ki a véleményét, de az öngazgató minden esetben éljen jogával és tegyen eleget kötelezettségének, a hivatalban ezalatt áll a munka, a felek egyre türelmetlenebbül toporognak a tolóablakok előtt.

A legénység majd *feszes tartással, éles fővetéssel, a jobb kéznek a csákó ellenzőjéhez való gyors fel- és leemeléssel, a bal kéznek pedig a balta nyelének a combhoz szorításával üdvözl* még egyszer a parancsnokát, egészen előírásosan, a renddel, a fegyelemmel, az előírásokkal itt sohasem volt baj, mielőtt a megrogygyant bolthajtás alatt belépne a laktanyaudvarra, pillantása, mint annyiszor, most is beleakad a föliratba: **ÖNKÉNTES TŰZ**, a többit lemosták a szapora esők, a mindent lemosók, csak nehogy fölbukjon a bontás óta mindenfelé széthajigált téglákban, igazán nem illene az alkalom ünnepélyességéhez, kiáltások, vezényszavak, a saját hangja, idegen kiáltozik benne, sohasem tudta megszokni a vezényszavakat, a kiskapukat ököllel verik, fölriadt emberek ijedt hangú kiáltozása, sortűz, emberek dőlnek, forgá-

csolódik a kukoricaszár, vigyázz! pihenj!, üdvözlő beszédek, elbúcsúztatják a legénységet, a parancsnokot, a testületet, megköszönik és eltúlozzák az eddigi áldozatkészséget, biztosan szót kér majd a községi tűzfelügyelő, felolvassák az egykori tagoktól érkező és a nekik küldendő dísztáviratokat, következhet az előadás. *A nyugvó víz nyomásának a nagysága a víz magasságával, illetve mélységével egyenes arányban áll, míg a hullámzásnál a gát oldalára gyakorolt nyomás is a hullám magasságának megfelelően növekszik. Minél nagyobb az árvíz nyomása vagyis magassága és minél tovább tart az árvíz, annál nagyobb az átszivárgás. Az árvíz átszivárgása okozza a töltés testének átázását, az pedig, ha nagyobb méretet ér el, előidézője lehet a töltés megcsuszamlásának, amiből kellő védekezés nélkül töltésszakadás keletkezhet. A töltés ugyanis földből lévén építve és mint ilyen nem vízálló, hanem olyan test, mely a vizet többé-kevésbé magán átérteszti, átszűri, átszivároztatja és emellett el is ázik. Az átszivárgás és a vele járó átázás nem történhet olyan egyenes és vízszintes vonalban, mely az átszivárgást okozó árvíz szintjével egyenlő magasságban fekszik. Az átszivárgó víznek ugyanis bizonyos akadályokat kell a gát testében leküzdenie és az akadályok leküzdése a víz nyomómagasságának bizonyos részét fölemésztii. Minél távolabb megyünk az árvíz szélétől, az átszivárgó víz annál alacsonyabba emelkedhet föl. Az átszivárgó víz tehát annál mélyebben marad az átszivárgást okozó árvíz színe alatt. Minél nagyobb akadályokat kell az átszivárgó víznek leküzdenie, tehát minél tömörebb földtömegem kell áthatolnia, annál gyorsabban fölemésztődik az árvíz nyomómagassága, és az átszivárgás fölszínének vonala annál meredekebben hanyatlík alá. Széles és szabad hullámtéren, kellő vízmélység mellett a hullámverés nagysága elsősorban a szél erejétől függ. Egyenlő körülmények között minél nagyobb a szél ereje és a víztükör szélessége, és bizonyos határok között a víz mélysége, annál nagyobb hullámok képződnek. Ellenben minél sűrűbb és magasabb növények, fák vannak a hullámtéren, annál kisebbek a hullámok. A szelek által felkorbácsolt hullámok rendszeren nagy hosszúságokban egyidejűleg támadják meg a töltés oldalát, és szünet nélkül szaggatják, rombolják, nyaldossák, elmosják azt, amiből kellő védekezés nélkül nagy veszedelem keletkezhet. Ezenkívül a hullámok fel-felcsapódó és szereloccsanó vízfoszlányaikkal átáztatván a töltéstestet, fokozzák a töltéscsuszamlás veszélyét is. Vállveregető, bátorító, vigasztaló*

kézfogások, leveszik a csonka feliratot, most már a bolthajtás puszttításához is neki lehet kezdeni, ne rontsa tovább a központ városiasodó képét, fegyelmезetten elindulnak a lóversenypályára, duzzadnak a tömlők, combjukon csattog a balta nyele, hörögve buzog a víz; volt már készenlétben is a tűzoltóság, menetkészen várakoztak a tartálykocsik, egyenruhában aludt a legénység, a szél idáig hozta az ágyúdörgést, ördögszekeret sem görgethetett volna maga előtt különül, aztán nagygyakorlatot tartottak, nekihevülten oltották a maguk gyújtotta tüzeket, néha már-már megfeledkeztek róla, hogy gyakorlaton vannak, úgy belelovalták magukat, az utóbbi években nem volt igazi tűzesetük, hörögött a fecskendő torka, mit tehet a vízsugár a tankok ellenében, egymás útjának, szuverenitásának a legnagyobb mértékben való tiszteletben tartása, az országhatárok sérthetetlenek, ezüstvégű csöveken buzog a vízsugár, csupa szökőkút a világ.

Most még a csákó, hogy csillog-villog, igazi parádéra való régi ünnepi csákó, a fekete nyelű balta és a kitüntetések. Kihúzza magát a fényben úszó fürdőszobatükör előtt, gyengébbre kellene cserélni az égőt, negyven- vagy hatvanwattosra, kiveri az ember szemét ez a százwattos fény. Megnézi a karóráját: tizenegy. Pontosan egy óra múlva kezdetét veszi a tűzoltóparádé.